

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Департамент освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Міжнародна академія екології і здоров'я, м. Вільнюс, Латвія
Навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти Вінницької області
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище
Європейська асоціація науки і освіти, м. Берлін, Федеративна республіка Німеччина
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
КВНЗ «Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Вінницький обласний краєзнавчий музей

ДИСКУРС ЗДОРОВ'Я В ОСВІТІ: ФІЛОСОФІЯ, ПЕДАГОГІКА, АНТРОПОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ ПРИСВЯЧЕНОЇ 120 РІЧНИЦІ З ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ ОЛЕКСАНДРОВИЧА БЕРНШТЕЙНА**

(16-17 вересня 2016 року, м. Вінниця)

Том 2

**HEALTH DISCOURSE IN EDUCATION: PHILOSOPHY,
EDUCATION, ANTHROPOLOGY, PSYCHOLOGY**
materials of the all-Ukrainian scientific-practical conference with international
participation dedicated to the 120th anniversary since the birth of
BERNSHTEIN MYKOLA OLEKSANDROVYCH
(September 16-17, 2016), Vol. 2

Вінниця, 2016

УДК 37.013:378.046.4(063)

ББК 74.58я43

Д 48

Дискурс здоров'я в освіті: філософія, педагогіка, антропологія, психологія: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 120 річниці з дня народження Миколи Олександровича Бернштейна (16–17 вересня 2016 р.): в 3 т. / Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька академія неперервної освіти», Міжнародна академія екології і здоров'я, м. Вільнюс, Латвія, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; за заг. ред. М.Б. Євтуха та В.М. Федорця. – Вінниця: ТОВ "Планер", 2016. – 198 с.

Т. 2. – 198 с.

Health Discourse in Education: Philosophy, Education, Anthropology, Psychology: materials of the all-Ukrainian scientific-practical conference with international participation dedicated to the 120th anniversary since the birth of Mykola Bernstein (September 16–17, 2016): in 3 volumes / Ministry of Education and Science of Ukraine; the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Public Higher Educational Establishment «The Academy of Continuing Education»; International Academy of Ecology and Health, Vilnius, Latvia; Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University; general edition of M. Yevtukh and V. Fedorets. – Vinnitsya: Ltd. "Glider", 2016. – 198. Vol. 2.

У збірнику висвітлюється широкий спектр освітніх питань збереження здоров'я (духовного, тілесного, психологічного), а також аналізується проблематика професійної підготовки, філософії та історії освіти. Розширюються і поглиблюються уявлення про внесок М.О. Бернштейна в світову науку та визначаються шляхи до використання здобутків ученого в педагогічній теорії та практиці. Актуалізується проблематика розвитку здоров'язберезувальної компетентності вчителя фізичної культури та інших категорій освітян в умовах неперервної післядипломної освіти, а також аналізуються питання методології і стратегій освіти, її інноваційних трансформацій та інклюзії. Представляються роботи з проблематики освітнього менеджменту, екологізації, психологізації й антропологізації освіти. У контексті здоров'язберезувального дискурсу репрезентуються освітні питання біомеханіки, психології, рекреації, реабілітації, морфофізіології, психофізіології, нейрофізіології, патопсихології, дефектології, медіаосвіти та використання інформаційно-комунікативних технологій. Аналізується зміст і значимість трансферу медико-гігієнічних та психофізіологічних знань для формування інтелектуальної основи педагогіки здоров'я.

Рекомендовано науковцям, викладачам, методистам, вчителям, освітнім менеджерам, психологам, студентам, тренерам, соціальним працівникам – усім, хто цікавиться проблематикою збереження здоров'я Homo Educandus та актуальними питаннями вищої і середньої освіти.

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницької академії неперервної освіти (Протокол № 9 від 30 листопада 2016 року)

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за зміст текстів і не завжди поділяє думки їх авторів.

ISBN 978-617-7330-10-2

© Колектив авторів

© ТОВ фірма "Планер"

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: *М. Б. Євтух* – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України;

Заступник головного редактора: *В. М. Федорець* – кандидат медичних наук;

Редакційна колегія: *З. Ф. Самчук* – доктор філософських наук, старший науковий співробітник; *К. В. Разумовський* – президент Міжнародної академії екології і здоров'я, (м. Вільнюс, Литва); *В. В. Молодиченко* – доктор філософських наук, професор; *М. В. Гриньова* – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України; *Р. С. Гриньов* – кандидат фізико-математичних наук, (Аріельський Університет, м. Аріель, Ізраїль); *О. А. Дубасенюк* – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України; *І. В. Сіданіч* – доктор педагогічних наук, професор; *Л. М. Дудорова* – доктор педагогічних наук, доцент; *В. І. Вінничук* – психотерапевт, психолог, історик; *М. В. Будько* – кандидат філологічних наук, доцент; *Т. В. Галич* – кандидат педагогічних наук; *О. В. Вознюк* – доктор педагогічних наук, професор; *Т. Д. Каменець* – директор Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області, психолог, історик; *О. М. Легун* – кандидат психологічних наук, доцент; *Л. І. Нежданова* – філолог, викладач; *О. І. Власова* – доктор психологічних наук, професор; *О. О. Дольська* – доктор філософських наук, професор; *О. О. Білик* – кандидат технічних наук, доцент; *Т. Є. Бойченко* – кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України; *Л. В. Войчишина* – старший викладач; *А. О. Жиденко* – доктор біологічних наук, професор; *В. М. Ісаєнко* – доктор біологічних наук, професор; *М. В. Йолтухівський* – доктор медичних наук, професор; *В. М. Костюкевич* – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор; *Ю. Ю. Конфедрат* – методист; *Ю. В. Кузьменко* – кандидат психологічних наук, доцент; *В. М. Лисогор* – доктор технічних наук, професор; *О. І. Маляр* – кандидат психологічних наук; *Н. М. Міщенко* – дефектолог, логопед завідувач лабораторії корекційної педагогіки; *О. В. Мудрак* – доктор сільськогосподарських наук, професор; *В. І. Подшивалкіна* – професор, доктор соціологічних наук; *Н. М. Пташнік* – кандидат педагогічних наук; *Н. В. Раціборинська-Полякова* – кандидат медичних наук, доцент; *С. В. Римша* – доктор медичних наук, професор; *С. Ф. Одайник* – кандидат педагогічних наук, доцент; *Л. М. Олійник* – кандидат педагогічних наук, доцент; *Р. І. Олексенко* – доктор філософських наук, професор; *І. В. Сергета* – доктор медичних наук, професор; *І. В. Степаненко* – доктор філософських наук, професор; *В. В. Тимохін* – доктор педагогічних наук, професор; *Т. С. Троїцька* – доктор педагогічних наук, професор; *П. І. Українець* – психолог, психотерапевт; *І. В. Шкарапута* – методист; *В. І. Шуляр* – доктор філологічних наук, професор;

Л. М. Юрчук – кандидат педагогічних наук, доцент; В. Л. Яковлів – кандидат педагогічних наук, доцент.

ВДЯЧНІСТЬ МЕЦЕНАТАМ

*Pro publico bono*¹

Організатори конференції висловлюють щиру вдячність за матеріальну і духовну підтримку в організації конференції та друк матеріалів:

Кожану Володимиру Дмитровичу, голові Західноукраїнської спілки промисловців і підприємців (Україна, м. Львів);

Разумовському Констянтиніві Веніаміновичу, президентові Міжнародної академії екології і здоров'я (Литва, м. Вільнюс);

Легуну Віктору Антоновичу, голові наглядової ради ТОВ «Вінниця-Млин» (Україна, м. Вінниця);

23	та інших областей, а також Київський міськвно. Відсутність контролю за роботою оздоровчих закладів з боку органів народної освіти негативно позначились на організації виховної роботи, культурного дозвілля та на обслуговуванні дітей.
----	--

Отже, відповідно до наказів Міністерства освіти УРСР, які видавалися на початку травня, оздоровчий період в дошкільних закладах країни встановлювався з 20 травня поточного року. Міністерством встановлювався план оздоровлення та термін перебування дітей в оздоровчих закладах – на дитячих оздоровчих майданчиках – 30 днів; в дитячих садках – 90 днів. В режим дня вводилося чотириразове харчування, а його вітамінізації сприяла організація при дитячих майданчиках городів для вирощування ранніх овочів.

Список використаних джерел

1. Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти УРСР – 1947-1953. – Видається з 1920 р. – На укр. яз. - ISSN 0130-8890.
2. Меленець Л. Здоров'я дітей та фізичне виховання у сільських дошкільних закладах України: історичний аспект [Текст] / Людмила Меленець // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди”: Зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 29. – 596 с. – (Серія “Педагогіка. Психологія. Філософія”). – С. 489-494.

ОЛЕКСАНДР КОСТЯНТИНОВИЧ АНОХІН: СТОРІНКАМИ БІОГРАФІЇ

Черпак Юрій Васильович – викладач кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (Інститут післядипломної педагогічної освіти).

***Анотація.** Наведено маловідомі факти з біографії українського громадського діяча, лікаря-просвітника, активного пропагандиста фізичного виховання учнівської та студентської молоді О. К. Анохіна. Зокрема, звернено увагу на його захоплення спортом, широку публіцистичну, просвітницьку діяльність, насичену і різнопланову організаторську та літературну діяльність.*

***Ключові слова:** фізичне виховання, гімнастика, спорт, О. К. Анохін.*

***Анотация.** Приведены малоизвестные факты из биографии украинского общественного деятеля, врача-просветителя, активного пропагандиста физического воспитания ученической и студенческой молодежи А. К. Анохина. В частности, обращено внимание на его увлечение спортом, широкую публицистическую, просветительскую деятельность, насыщенную и разноплановую организаторскую и литературную деятельность.*

***Ключевые слова:** физическое воспитание, гимнастика, спорт, А. К. Анохин.*

Серед відомих діячів у галузі фізичного виховання, лікарів-просвітників, спортивних діячів кінця XIX – початку XX століття вирізняється постать Олександра Костянтиновича Анохіна (1882–1920) – видатного пропагандиста і просвітителя «тілесного виховання». Народився Олександр Костянтинович 14 серпня 1882 року (за старим стилем) у селі Дружківка Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині Донецька обл.) у родині «спадкового почесного громадянина» (за іншими джерелами – лікаря-«малороса» [8, с. 289]). У 1901 році юний Анохін закінчив Київську I-у гімназію [6, арк. 5] та вступив на медичний факультет Імператорського університету Св. Володимира в Києві, про що свідчить один із документів Державного архіву («Прошеніє» О. К. Анохіна від 4 вересня 1909 року [6, арк. 2]). Навчався він далеко не на «відмінно», але виконавши «усі умови, що вимагалися правилами про зарахування піврічч» [6, арк. 5], 28 вересня 1910 року отримав свідоцтво про закінчення університету [6, арк. 5].

Уже в студентські роки О. К. Анохін займався важкою атлетикою та був викладачем гімнастики в Київському атлетичному і гімнастичному товаристві, яке очолював відомий спортивний діяч, «батько київської атлетики» [17, тит. арк], лікар Є. Ф. Гарнич-Гарницький [10, с. 292]. Пізніше О. К. Анохін, як невтомний пропагандист спорту на українських теренах, став володарем першого в Російській імперії диплому «Тренер з важкої атлетики» [18, с. 157]. Крім того, він був дійсним членом комітету Всеросійської спілки важкої атлетики, делегатом Всеросійського з'їзду представників атлетичних організацій, який відбувся 4 січня 1913 року [11, с. 44], де його було обрано суддею з важкої атлетики [11, с. 44]. На початку 1914 року за ініціативи О. Анохіна в Києві була проведена першість з важкої атлетики та боротьби серед атлетів-аматорів у Південно-Західній Росії, яка «пройшла на високому організаційному і спортивному рівнях» [11, с. 44]: «успіх цієї першості ... перевершив усякі сподівання» [16, с. 8].

Ще в студентські роки Анохін підготував рукопис «Фізичне виховання людини. Його принципи та критика російських систем фізичного розвитку і системи Сандова. З двома таблицями рисунків (46 рисунків)» (1903 р.), у якому проаналізував різні системи фізичного виховання, дав рекомендації з їх удосконалення [19, с. 587]. З 1904 року друкував статті про спорт та гімнастику в журналі «Цикліст» [№ 3; № 11; № 20], підписуючи свої праці псевдонімом «Б. Росс», який пізніше став відомим у журналістських та наукових колах. Згодом, О. К. Анохін долучився до популярного в Києві молодіжного руху сокільства та скаутів [10, с. 292], став основоположником київського скаутингу, «до останнього подиху» зберігши «вірність скаутським ідеалам» [8, с. 290].

Після закінчення університету О. К. Анохін розпочав лікарську діяльність. Саме медицина була його основною професією як у мирний час, так і в роки Першої світової війни [10, с. 293]. У 1909 році він працював лікарем у 7-му Київському земському шпиталі [8, с. 290], а під час війни – у Першому київському комерційному училищі [12, с. 53].

У 1909–1912 рр. О. К. Анохін займався публіцистичною та просвітницькою діяльністю, багато друкувався у періодичній пресі: журналах

«Сила і здоров'я», «Краса і сила», «Геркулес», «Спорт», «Спортсмен», «Російський спорт» та ін. Він чимало зробив для розвитку спортивної журналістики: у 127 випусках журналу «Російський спорт» публікувалася його повість «Атлет», яка, судячи з відгуків, привернула увагу читачів [19, с. 595].

24 вересня 1911 року О. К. Анохіна [20] було обрано заступником голови Київської футбольної ліги, створеної на установчих зборах представників Київського політехнічного інституту, Німецького гімнастичного товариства та інших спортивних організацій [9, с. 21–22]. Завдяки зусиллям Київської футбольної ліги розпочалися чемпіонати міста з футболу, будівництво футбольних майданчиків і полів, підготовка суддів, організація футбольних команд майже в кожному навчальному закладі. Більше того – Київська футбольна ліга однією з перших подала заявку до тимчасового комітету про вступ до складу Всеросійської футбольної спілки [9, с. 21–22] (у документах зазначено, що крім Київської футбольної ліги до неї увійшли ліги Харкова, Одеси, Севастополя, Миколаєва) [4, с. 10].

4 грудня 1908 року в Київському атлетичному і гімнастичному товаристві О. К. Анохіна було піддано публічному випробуванню комісією «згідно з п. 2 статуту Товариства [...] із загальних предметів (анатомія, фізіологія і гігієна) та із спеціальностей – гімнастика, атлетика, боротьба і бокс». Олександр Костянтинович «виявив відмінні та широкі теоретичні і практичні знання, та йому було присвоєно звання викладача гімнастики, атлетики, боротьби і боксу» [6, арк. 7]. Це дало можливість О. К. Анохіну в 1909 році [6, арк. 8]. отримати посаду викладача гімнастики Першого київського комерційного училища [6, арк. 3]. За його програмою в училищі викладалося фізичне виховання. Основними засобами виховання О. К. Анохін вважав рухливі ігри, різноманітні види гімнастики, елементи окремих видів спорту та нескладну ручну працю. Зважаючи на те, що програми навчальних закладів нового типу акцентували увагу на лікарському та педагогічному супроводі процесу фізичного виховання школярів [5, с. 110], О. К. Анохін рекомендував двічі на рік проводити тестування фізичної підготовленості й стану здоров'я дітей. На кожного учня заводилася медична карта, де фіксувалися показники здоров'я та фізичного розвитку [5, с. 110; 6, арк. 2].

15 січня 1910 року відкрився кабінет фізичного розвитку та спорту «Veritas» під керівництвом В. К. Крамаренка, де практикував лікар О. К. Анохін [11, с. 45].

1 вересня 1910 року Олександр Анохін був прийнятий на посаду викладача гімнастики Київського учительського інституту [7, арк. 5], де він пропрацював 5 років, та з початком війни змушений був призупинити викладання. Однак, уже в серпні 1916 р. він подає «Прошеніє» на ім'я директора Інституту про відновлення його на посаді [7, арк. [6, арк.]]. У цей же період (1912 р.) його було призначено ще й ординатором хірургічної факультативної клініки при Імператорському університеті Св. Володимира в місті Києві [6, арк. 8].

У серпні 1912 року О. К. Анохін спільно з однодумцями зареєстрував київський гурток «Спорт», який проіснував до 1917 р. [8, с. 292] та став його Головою. У 1913 році з відкриттям у Києві Всеросійської промислової виставки

почала функціонувати секція фізичного виховання як «відділ фізичного розвитку, спорту та полювання» [5, с. 143], яку очолював О. К. Анохін [8, с. 292]. Згодом відділ було перетворено на Київський олімпійський комітет, офіційно визнаний «упорядником Першої Російської олімпіади». Головою комітету було обрано О. К. Анохіна [8, с. 292]. Під його керівництвом для проведення олімпіади в Києві були побудовані: перший в Україні та Російській імперії стадіон «Спортивне поле» [11, с. 45], велотрек, тир й інші спортивні споруди [18, с. 158]. Для нагородження призерів були виготовлені медалі, перехідні кубки та інші нагороди, зокрема від лікаря Анохіна [11, с. 45].

У серпні 1913 року при Київському навчальному окрузі було створено Київське товариство сприяння фізичному розвитку і спорту [8, с. 292], до правління якого увійшов й О. К. Анохін. Спільно з найближчим соратником В. К. Крамаренком він керував курсами з підготовки викладачів гімнастики [15, с. 11], видавав журнал «Красота і сила» – офіційний орган Київського олімпійського комітету Всеросійської виставки 1913 року. Того ж року О. К. Анохін разом із В. К. Крамаренком і киянами О. Гриненком, Г. Чикваїдзе та К. Павленком із Чернігова, світовими рекордсменами з важкої атлетики, багато їздив українськими містами, читав лекції, організовував показові виступи. Саме В. К. Крамаренко та О. К. Анохін стали фундаторами важкої атлетики на Поділлі, Житомирщині, Київщині та в інших губерніях [18, с. 156]. Крім того, О. К. Анохін був головним суддею на ковзанярських змаганнях у 1913 році [13, с. 12].

25 березня 1914 року О. К. Анохін склав обов'язки: «1) голови Київського олімпійського комітету, 2) голови Київського гуртка «Спорт» 3) члена комітету «Київського товариства сприяння фізичному розвитку і спорту» [1, с. 18]. У тому ж 1914 році «почесний співробітник «Російського спорту» [3, с. 4] О. К. Анохін разом з В. К. Крамаренком розробив проект гімнастичного містечка Київського навчального округу: «Містечко, обнесене парканом, вміщуватиме максимум 1,000 чоловік, які займаються футболом (норм. поле), на малому майданчику для ігор (800 кв. саж.), легкою атлетикою (1,800 кв. саж.), в басейні (800 кв. саж.), гімнастикою (800 кв. саж.), лаун-тенісом (3 майданчика), польовою гімнастикою» [14, с. 17]. На жаль, невідомо, де планувалося звести містечко і чи вдалося реалізувати проект, про який редакція журналу «Сокіл» відгукнулася: «Від душі можна вітати реалізацію цієї свіжої та досить сучасної думки» [14, с. 17].

Згідно з циркуляром № 21734 від 13 травня 1915 року О. К. Анохіна було включено до складу комісії з організації учнівських екскурсій у період літніх канікул, створеної при Київському навчальному окрузі [10, с. 299]. За даними М. Д. Зубалія, планувалося провести 17 екскурсій для школярів за трьома напрямками: релігійно-освітній – включав відвідування київських храмів; загальноосвітній – передбачав ознайомлення з природничо-історичними, археологічними та геологічними особливостями міста; спортивний – організацію і проведення туристських походів [10, с. 299–300].

Під час громадянської війни, а точніше з приходом до влади гетьмана П. Скоропадського, як стверджує сучасний український дослідник О. Западнюк

[8], скаутські гуртки О. К. Анохіна залучалися до діяльності підрозділів зовнішнього спостереження, надаючи «безцінний матеріал для планування заходів безпеки та правопорядку» [8, с. 294].

Весною 1920 року [19, с. 595] Олександра Анохіна було заарештовано, а 6 квітня того ж року він помер у Лук'янівській в'язниці [8, с. 297]. Місце поховання досі невідоме.

Внесок Олександра Костянтиновича Анохіна в розвиток українського фізичного виховання важко переоцінити – так багато зроблено для наукового обґрунтування доцільності фізичної культури як шкільного предмета, стільки докладено зусиль до гармонійного розвитку української молоді, популяризації різних видів спорту, створення перших українських спортивних товариств і клубів...

Список використаних джерел

1. Анохин А. [...] / А. Анохин // Русский спорт. – 1914. – № 14. – С. 18
2. Анохин А. К. Стадион в Киеве / А. К. Анохин // Русский спорт. – 1916. – № 48. – 27 ноябр. – С. 4
3. Антонович М. Как мы понимаем спорт (по поводу письма г. Славянского «Что есть спорт?») / М. Антонович, В. Крестьянсон // Русский спорт. – 1914. – № 21. – С. 4–5; 4. Віхров К. Футбол у школі: навч.-методич. пос. / К. Віхров. – Київ : Комбі ЛТД, 2004. – 256 с.
5. Голощапов Б. Р. История физической культуры и спорта: учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – Москва: Изд. центр «Академия», 2002. – 110 с.
6. ДАК ф. 94, оп. 3, спр. 28
7. ДАК, ф. 175, оп. 4, спр. 1
8. Западнюк О. Олександр Анохін – скаутмайстер, спортсмен, лікар, громадський діяч / О. Западнюк // До 100-річчя українського скаутингу: зб. ст. з історії українського скаутингу. – Київ: ПП «Видавництво «Стародавній світ»», 2013. – С. 289–297; 9. Зубалій М. 95-річний ювілей Київської футбольної ліги / М. Зубалій // Фізичне виховання в школі. – 2007. – № 1. – С. 21–22
10. Зубалій М. О. К. Анохін – ініціатор проведення у Києві першої Російської олімпіади / М. Зубалій // Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: зб. наук. пр. – Вип. 1. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2010. – С. 292–302
11. Зубалій М. Д. О. К. Анохін – організатор Першої російської олімпіади в Києві / М. Д. Зубалій // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 43–46; 12. Зубалій М. Д. О. К. Анохін – розробник ранкової гімнастики / М. Д. Зубалій // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2010. – № 4 (69). – С. 51–55; 13. Зявление от спортивных обществ г. Киева // Красота и сила. – 1913. – № 2. – С. 12; 14. Киев // Сокол. – 1914. – № 4–5. – С. 17
15. Курсы гимнастики при Киевском учебном округе для воспитанников учительских семинарий // Красота и сила. – 1913. – № 2. – С. 11
16. Первенство Юго-Запада России на 1914 год // К Спорту. – 1914. – № 9. – С. 8; 17. [...] // Русский спорт. – 1916. – № 49. – 4 дек.
18. Солопчук М. С. Історія фізичної культури та спорту: навч. пос. / М. С. Солопчук. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-НОВА», 2001. – 236 с.
19. Суник А. Российский спорт и олимпийское движение на рубеже XIX-XX веков / А. Суник. – изд. 2-е, исп. и доп. – Москва: Сов.спорт, 2004. – 764 с.
20. Футбол в Киеве (от нашего корреспондента) // Русский спорт. – 1911. – № 60. – С. 6.

ЗМІСТ (ТОМ II)

Вдячність меценатам.....	4
Передмова	5

РОЗДІЛ IV. Інноваційні трансформації освіти та трансфер медико-гігієнічних і біологічних знань як інтелектуальна основа збереження здоров'я в умовах культурно-освітнього простору (продовження).....	8
--	----------

1. <i>Руденко С. А., Киричук В. О.</i> Особливості формування здоров'я дітей шкільного віку під впливом медико-психолого-педагогічних факторів	8
2. <i>Савченко В. А.</i> Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури.	16
3. <i>Салтановська Н. І.</i> Розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі навчання математики.....	18
4. <i>Тімакова А. В.</i> Коучинг як інноваційна технологія підвищення ефективності педагогічного процесу.	21
5. <i>Ткаченко Ю. М.</i> Здоров'язбережувальні технології – важлива ознака сучасного уроку.	23
6. <i>Ткачук Г. С.</i> Автодидактичні передумови та важелі активізації позааудиторної самостійної роботи студентів.	25
7. <i>Успенська В. М., Панченко С. М.</i> Науково-методичний та психолого-педагогічний супровід здоров'яспрямованої діяльності педагогів та навчальних закладів освіти Сумщини.....	27
8. <i>Хатунцева С. М.</i> Педагогічне самовдосконалення в контексті здоров'язбережувального дискурсу.....	34
9. <i>Циплюк А. М.</i> Інноваційний простір підготовки майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища у дошкільному навчальному закладі.....	37
10. <i>Шварп Н. В.</i> Феномен психологічного клімату в андрогогічній практиці професійного вдосконалення викладачів вищих медичних та фармацевтичних закладів.....	39
11. <i>Штифурак В. Є.</i> Проблема репродуктивного здоров'я студентської молоді в контексті формування здоров'язбережувальної компетентності....	40
12. <i>Ярошенко О. Г.</i> Научно-исследовательская деятельность как способ преодоление формализма в усвоении знаний обучающихся.....	44

РОЗДІЛ V. Історичний та правовий виміри збереження здоров'я Homo Educandus.....	48
--	-----------

1. <i>Грущенко М. М., Лесяк Л. М.</i> В серцях з олімпіадою.....	48
2. <i>Києнко-Романюк Л. А.</i> Сучасний огляд радянської дійсності у сфері літнього відпочинку та оздоровлення дітей (20-30-ті роки ХХ століття).....	53

3. <i>Корогод Л. П.</i> З історії запровадження здоров'язбережувальних заходів на підприємствах Катеринославщини-Дніпропетровщини у 1920-30-х роках.....	57
4. <i>Корсак К. В., Корсак Ю. К.</i> Нооісторія України як новий засіб протидії війни ХХІ століття.....	60
5. <i>Краснов В. В., Юрковська Л. Г.</i> Окремі юридичні проблеми збереження здоров'я в освітньому процесі.	63
6. <i>Лесик Г. В.</i> Декомунізація соціально-гуманітарного блоку дисциплін у ВНЗ: історичний аспект.	66
7. <i>Лутаєва Т. В.</i> Роль В. Фавра в організації санітарної освіти у 2-й половині ХІХ та на початку ХХ століть....	68
8. <i>Меленець Л. І.</i> Оздоровлення дітей влітку в дошкільних закладах України (50-60 рр. ХХ ст.).	70
9. <i>Черняк Ю. В.</i> Олександр Костянтинович Анохін: сторінками біографії.....	74

РОЗДІЛ VI. Теорія і практика освітнього менеджменту здоров'я Homo Educandus..... 79

1. <i>Матвійчук О. Б.</i> Формування виховного простору школи на основі гуманістичних цінностей.....	79
2. <i>Мешко Г. М., Палагій Т. І.</i> Управління навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах на засадах здоров'язбереження.....	81
3. <i>Рожнова Т. Є.</i> Управлінський аспект збереження здоров'я в освітньому процесі.....	86
4. <i>Сіданіч І. Л.</i> Актуальні аспекти розвитку духовно-моральної компетентності в умовах сучасного університету.....	88

РОЗДІЛ VII. Інклюзія як гуманістична складова європоцентричних трансформацій освіти..... 90

1. <i>Каменищук Т. Д.</i> Світоглядні та аксіологічні аспекти використання інклюзивного підходу для формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури	90
2. <i>Кравець Н. П.</i> Здоров'язберігальний режим та читацька діяльність розумово відсталих учнів на уроках літератури.	94
3. <i>Міщенко Н. М.</i> Використання інтелектуальних традицій дефектології як методологічної основи формування стратегій інклюзивної освіти та збереження здоров'я дітей з особливими потребами.....	97
4. <i>Портянко В. П.</i> Виховання молодших школярів з особливими освітніми потребами засобами краєзнавчого спрямування.	99
5. <i>Семак С. М.</i> Модель організації інклюзивного навчання: здоров'язбережувальний аспект.	101

РОЗДІЛ VIII. Психологізація і антропологізація освіти як людиномірний європоцентричний шлях збереження здоров'я Homo Educandus та розкриття творчого потенціалу учасників освітнього процесу.....	103
1. <i>Адамчук Л. Л.</i> Антропологічні аспекти психологізації освіти в контексті удосконалення професійної компетентності практичного психолога.....	103
2. <i>Андросович К. А.</i> Забезпечення інтерактивної підтримки процесу соціалізації одарованих старшокласників в інтернет-середовищі.....	106
3. <i>Грубі Т. В.</i> Поняття «перфекціонізм особистості» в соціально-психологічній парадигмі.....	109
4. <i>Захаревич Н. В.</i> Психологічні особливості прояву почуття гумору в міжособистісному спілкуванні підлітків.....	111
5. <i>Козутовська О. І., Шпортун О. М.</i> Психологічні особливості формування адиктивної поведінки.....	114
6. <i>Кравчук Т. М.</i> Психокорекційна допомога підліткам, батьки яких розлучилися.....	120
7. <i>Коломійчук Л.</i> Психологічна корекція ускладненого спілкування дітей молодшого шкільного віку.....	123
8. <i>Криклива П. М.</i> Вплив порядку народжуваності на особистісні властивості сіблінгів.....	126
9. <i>Кузик М. О., Кузик В. П.</i> Реклама як засіб психологічного впливу....	130
10. <i>Кравчук Л. В.</i> Синдром «професійного вигорання» персоналу в організації та його профілактика.....	132
11. <i>Кузьменко Ю. В., Кузьменко В. М.</i> Аналіз ймовірнісних аспектів прогнозування майбутнього як умова попередження конфліктів в сучасних соціокультурних умовах.....	135
12. <i>Кузьменко Ю. В., Собко Г. П.</i> Використання концепцій анімалотерапії для удосконалення професійної компетентності практичного психолога.....	140
13. <i>Маляр О. І.</i> Аналіз формування та розвиток довільності емоційної регуляції дітей як компонент психічного здоров'я.....	143
14. <i>Матохнюк Л. О., Корчак О. І.</i> Психологічні особливості мовленевого розвитку у дітей дошкільного віку.....	145
15. <i>Моїсєєнко К. О.</i> Аналіз ціннісних аспектів розвитку особистісного потенціалу як смислоутворюючих інтенцій, спрямованих на збереження психологічного і духовного здоров'я.....	150
16. <i>Педоренко В. М.</i> Аналіз феномену духовності в контексті збереження психічного і фізичного здоров'я особистості.....	152
17. <i>Помиткін Е. О.</i> Методологічні та методичні засади підготовки педагогів до розвитку духовного потенціалу учня.....	154
18. <i>Потоцька І. С., Клименко Д. Ю.</i> Суїцидальна поведінка наркозалежних особистостей.....	158

19. Рибак І. В. Соціально-психологічні умови розвитку почуття власної гідності особистості.....	159
20. Романюк В. Л., Гамарнюк О. В. Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	162
21. Синько Л. І. Особливості сформованості соціальної компетентності в дітей підліткового віку.....	165
22. Сушак А. О. Стресостійкість як структурно-динамічна властивість особистості.....	169
23. Пилявець Н. І. Психологічні аспекти професійного становлення дефектолога.....	173
24. Подшивалкіна В. І. Постнекласичні виміри індивідуальності та здоров'я людини.....	177
25. Томчук М. І., Кузьменко Ю. В. Врахування при профвідборі професійної компетентності особистості.....	179
26. Томчук М. І., Томчук С. М. Психологічна готовність особистості з особливими потребами до збереження власного здоров'я.....	185
27. Уваркіна К. М., Уваркіна О. В. Проблеми психології здоров'я в освіті.....	188
Додаток № 1. Опис конференції.....	190
Додаток № 2. Проблематика конференції.....	191
Додаток № 3. Установи та організації – учасники і співорганізатори конференції	193